

УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКОВОГО ГЕНЕРАЛЬНОГО КОМІТЕТУ.

Видає і редагує Український Військовий Генеральний Комітет

Адреса: Київ, В.-Володимирська вул. Педагогічний Музей.

ПЕРЕДПЛАТА: На рік—9 карб., на пів року—5 карб., на 3 місяця—3 карб.

Генеральний Секретаріат у справі виборів до Установчих Зборів на Україні.

При Генеральному Секретаріаті внутрішніх справ почало функціонувати Бюро по виборах до Всеросійських Установчих Зборів на Україні.

Виборче Бюро має своїм завданням стежити за своєчасним оповіщенням усіх урядових распоряжень, широкою популяризацією їх серед населення України, за негайними виконаннями і роботою усіх урядових інституцій по виборчій справі. Бюро має своїм завданням бути осередком виборчої справи на Україні і стати до допомоги усім інституціям, що працюють по виборам і усуненням можливих перепон у справі виборів.

Сповідуючи про це населення України В. Бюро при Генеральному Секретаріаті внутрішніх справ (Генсекре вибори) просимо як окремих осіб, так і всякі урядові інституції і приватні організації звертатися до В. Бюро за вказівками і поясненнями.

Виборче Бюро (Генсекре вибори) міститься: Помешкання Генерального Секретаріату, Київ, Хрещатик 30, 2-й поверх, кімната 25.

Од всеросійської комісії по справах про вибори до Установчих Зборів.

ПЕТРОГРАД, 24 вересня. (Офіційно.) „Тимчасове Правительство розглянувши „положеніє“ про вибори до Установчих зборів і наказ здійснення цього „положенія“, 23 септіября затвердило розділ виборчого закону. Таким чином основи і порядок виборів у подробицях будуть оголошені. До дня виборів лишається тільки 7 тижнів. Городські, поселкові і земські управи уже повинні розпочати складання виборчих списків, щоб встигнути закінчити роботу і оголосити списки не пізніше законного строку—себ-то 3-го октіября. Для того, щоб можна було заготовити вчасно записки, необхідно заздалегідь заготовити папір доставити його на місце, забезпечити друкарні і т. п. Ця задача буде вирішена, коли громадяне і перш за все трудящі верстви, що працюють на паперових фабриках, друкарнях, транспорті та ин. установах переймуться свідомістю, щоби необхідно взяти пайділявнїщу участь в успішному вирішенню справи в центрі і місцях. Коли установи і підприємства, що виготовлятимуть необхідні матеріали для виборів, які доставлятимуть їх на місце (друкування бланків, списків, посвідчень і т. п.) не виконають у строк замовлень, то це неминуче одіб'ється на правильності виборів і точному додержуванню основ нашого демократичного виборчого закону. Задержка при виконанні підготовчої виборної роботи, яка покладається „положенієм“ про вибори на ряд спеціальних громадсько-державних установ і на органи місцевого

самоврядування, загрожує тим же наслідком. Всяка задержка неминуче зтримує увесь хід виборчої техніки. Тільки при напруженню всіх живих сил країни, можна рахувати на успішне і своєчасне усунення всіх перешкод. Через це, всеросійська по справах про вибори до Установчих Зборів комісія, звертається з закликом до всіх партій, груп, установ, організацій і окремих громадян—виборців прикласти всі свої сили, щоб все необхідне було переведено своєчасно і в строк. Всі кому дороге своєчасне скликання. Установчих зборів, хто перейнявся свідомістю правильно і неоднократно перевести вибори до них,—мусять негайно зі всею енергією взяти участь у технічно-організаційній підготовці виборів до Установчих Зборів.“

З'їзд народів Росії у Києві.

З 8 по 15 вересня у Києві відбувся з'їзд народів Росії. Памятаючи наказ Українського Національного Конгресу, Українська Центральна Рада взяла на себе ініціативу скликати у Києві з'їзд народів Росії, які співчують ідеї перебудови Російської держави на принципі федерації.

Розпочався з'їзд 8 серпня. Прибуло 60 делегатів: від великоросів, латишів, естонців, поляків, литовців, білорусів, молдованів, мусульманів, грузинів, калмиків, башкирів, горців, киргизів, якутів, бурятів та жидів. З'їзд відчинив голова Укр. Цент. Ради професор М. Грушевський.

Секретарь організаційного комітету по скликанню з'їзду народів Росії в своїй промові виклав історію скликання з'їзду.

Після вибору президіуму почалися привітання. Першим вітає з'їзд представників народів проф. М. Грушевський.

В теплій промові відомий діяч українського руху висловив такі думки: що в половині дев'ятнадцятого століття вперше зародилась ідея федералізму у Києві Тут заснувалось Кирило-Мефодієвське братство (до нього належали Костомаров, Шевченко, Куліш), яке мріяло про федерацію всіх слов'янських народів. Але жандармські утиски перешкоджали переведенню в життя принципів федералізму. Український політичний діяч Михайло Драгоманов мусів весь час пробувати за кордоном, за свою непохитну прихильність до ідеї федерації. Коли царський режим упав, знову на порядок денний поставлено питання про утворення з Російської держави федеративної спілки. Але в наслідок з царської політики залишалась ідея централізму, яка примушувала не тільки праві кола російського громадянства, але й ліві вбачати в федерації щось руйнуюче, загрожує цілості російської держави. М. Грушевський вважає з'їзд народів Росії за огнище федеративних ідей і думає, що цей з'їзд покладе основу перебудови на федеративних підвалинах, не тільки Росії, але і всієї Європи.

Далі промовляє представник Тимчасового Правительства Славинський. Він каже, що важливість з'їзду вимагає, щоб він був скликаний в Петрограді, але різні труднощі перешкодили цьому. Російська революція дала змогу розвинути і національній ідеї, зв'язаній з автономізмом і федералізмом. При політичній свободі може розвиватися і політичний гніт. Через те треба завести такий лад, щоби цього гніту не було, а це можливо тільки при федеративному устрої держави.

Від Генерального Секретаріату вітає з'їзд секретар по національним справам. Він зазначає, що національна ідея не є ідея реакційна, як де-які говорили. Навпаки, вона є ідеєю живучою, творчою.

З'їзд вітають представники від російської партії соціалістів-революціонерів, народних соціалістів, жидівської сіонистичної партії, жидівської соціально-демократичної робітничої партії. В промовах всіх цих ораторів червоною ниткою проходить ідея єднання народів на принципі федерації. Після цих привітань на трибуні з'являється голова Українського Військового Генерального Комітету С. Петлюра. Головні думки його промови такого змісту. Процес відродження народів охопив усі їх верстви, а разом з тим і військові маси. Цей настій викликає за собою і ідею націоналізації армії. Противники націоналізації армії говорили, що вона є буржуазною примхою, але то є неправда. Факт, що проти націоналізації армії виступила і російська демократія, викликаний тим, що там почуття централізму ще дуже сильне. Про це свідчить і той факт, що Тимчасовий Уряд проголосив Російську республіку централістичною, а не федеративною. Правительство не спитало народів, якої республіки вони хотять. Зачінаючи справу з українізацією війська С. Петлюра каже: „Українці не тому організують військо, щоб при його допомозі одібрати у інших народів волю, а тому, щоб боронити свій народ і свій край від нападів на волю рідного краю. Крім сього, творячи національні військові одиниці, маємо більшу спроможність працювати над освідомленням темних мас солдатських. Саме в такі національно-однородні одиниці можна посылати всяку літературу то що, через що свідомість політична солдатських мас незвичайно зростає і маси ці дуже добре орієнтуються в політичній становищі. Росія знаходиться на краю погібелі, і як що хочемо її рятувати, то мусимо звернутися до живих сил, якими є народи Росії. Ми всі зацікавлені в цілості держави, бо ми являємося її господарями. Тому правительству повинно звернутися до всіх народів Росії з закликом до одностаної і спільної праці, а народи певно не одмовляться від праці для добра власного і всієї держави“.

Остання частина другого дня і весь третій присвячуються промовою представників від народів Росії і всього козацького війська. Кожний з них переказує те лихо

й нещастя, як зазнав народ його від царського порядкування і висловлює надію на братерське життя вільної семі народів Росії.

Від Українського народу промовляє профес. Грушевський, аби зазначити відношення української демократії до з'їзду народів. Він каже: після знищення старого режиму серед українських народніх мас виявився надзвичайний політичний розум. Всюду, де тільки домагалися демократичної республіки, український селянин додавав ще й федеративної. І вже з самого початку українське представництво без ріжнці партій об'єдналось на платформі національно-територіальної автономії України і федеративного устрою Росії. До домагання політичних Центральної Рада доточила домагання соціального і економічного характеру тому, що український рух ґрунтується на демократичних масах. Тільки централістичним нахилом російської демократії можна пояснити її недовіря до національного руху. Недовіря до федералізму — це поганий наслідок від старого режиму, який в ідеї федералізму бачив роз'єднання. Ні, ідея федералізму, це ідея будуюча і об'єднуюча!

Думка, що федералізм є передовою стадією до самостійності — чужа українській демократії. Ми вже жили своїм самостійним життям і пішли по добрій волі на злуку з Москвою. Умова вложена і наше завдання її привернути і стояти на основі федералізму до кінця. Федералізм Росії не шлях до самостійності, але шлях до федералізму загально-європейського, а далі і всесвітнього.

Стоючи на принципі федералізму, ми вітаємо стремління до яких народів до повної самостійності, але під тою умовою, що не залежна держава не гнітиме національних меншостей. Люде, що стоять на чолі російської республіки, не виявили політичного розуму і не пішли раніш на шлях федералізму. Коли б Центральний Уряд прислухався до національних стремлінь, то ми тепер не були б свідками тих прикрих і навіть ганебних переживань, які переживаємо. Тільки в союзі народів Росії лежить рятунок російської демократичної федеративної республіки від загибелі.

Представник Правительства Славінський цілком згожується з думками М. Грушевського. Гинуть не народи, каже він, а гинуть держави. Народ, як живий організм, загинути не може. Що правительство змінило свій погляд на національне питання, про це свідчить те, що його представник бере участь в з'їзді народів, і що утворено окрему нараду про обласне самоуправління. В цій нараді беруть участь і представники народів. Нарада не має метою робити законопроект про самоуправління; ті проєкти мають утворитися на місцях, а нарада тільки погодить ті суперечності, які можуть бути між ними.

Четвертий день засідання присвячується докладам.

Перший доклад на тему федерація в світлі державного права прочитав Гавеський. Основні пункти цього доклада такі: держава складається з трьох елементів, народу, землі, на якій живе народ і влади, ніким другим не встановленої, як самим народом. Держава може бути проста, або складна. Проста держава, це централістична держава, де вся власть походить з гори, або децентралізована, де поодинокі частини мають свою автономію, але обмежену центральною владою. Складна дер-

жава, це така держава, що складається з кількох других вільних держав, з'єднаних у спілку чи федерацію. В такій державі вся влада належить поодиноким державам малим, спільній власті передаються лише де які справи. От тому децентралізованої держави мало, ще, щоби забезпечити права всіх народів, треба федеративної держави. Через це саме нам не можна ждати Установчих зборів, щоби вони дали нам автономію. Вони дадуть поодиноким народам обмежені права. Треба скликати національні установчі збори для утворення національної держави, а тоді скликати всеросійські для утворення російської федерації.

Другий доклад на тему „Будучий федеративний устрій Росії“ зробив литовець проф. Вольдемар.

На тему „Економічний доказ потреби федерації“ промовляє жид Борохов. Він каже, що центр визискував економічно окраїни, а тим самим недержавні народи, які живуть на окраїнах. Економічне життя міцно зв'язане з влачею народу, а тим самим вирішення економічних і господарських справ треба віддати в руки поодиноким народам. Для цього треба федерації, а не автономії, бо при автономії устрої народи будуть залежні від центральної влади, яка часто не даватиме того, що буде потрібне для відповідного вирішення, якої небудь справи на користь народу. Подібно, як централізм є шкідливий для економічного розвитку народу, є так само шкідливий і цілковитий єрпаратизм (стремління до самостійності). Тоді країна замикатиметься кордоном від сусідніх країн і її економічне життя не має всієї тієї допомоги, яку могло б воно мати від сусідів-союзників. І тому федералізм є тією золотою серединою найвідповіднішою до розвитку економічного та господарського життя нації. З вирішенням федеративного строю в Установчих Російських Зборах ми не можемо ждати тому, що в Росії великий безлад економічний, який грозить єз кожну хвилину катастрофою. Центральне правительство не зуміло запобігти цьому безладу, і тільки народи зможуть дати на місцях лад у господарстві, а тоді вже і в цілій Росії становище покращає.

П'ятий день засідання з'їзду починається докладом Маєвського (укр. с. р.) про кооперацію центральних та обласних властей у майбутній російській республіці.

Борохов (жид) читає доклад про державну і місцеву мови. Докладчик вказує на те, що у де яких державах (Швейцарія) всі мови населення (французька, італійська та німецька) є державними. В Росії цього зробити не можна, бо мов є кілька десятків. Тому найвигідніше буде признати державною мовою російську. Вона має служити для зносин центральної влади з місцевою, а також предметом навчання у всіх школах Росії. Подібно, як в цілій державі, треба буде признати в поодиноких частинах мову нації, яка становить більшість, мовою управління та викладовою мовою в школах. В зносинах з населенням, головне в суді, доведеться вживати його рідної мови. З вирішенням цієї справи не слід ждати до Установчих зборів, а зараз взятися за її вирішення по прикладу України, яка видала другий. Універсал на чотирьох мовах.

Шоу-Аніян читає доклад про забезпечення національних меншостей.

Далі промовляють Сирмін по питанню національно-персональної автономії і

Кушнір про принцип і проєкт поділу Росії на штати.

Сьомий день засідання присвячується докладу про мирний конгрес і недержавні нації проф. Вольдомара.

Восьмий день присвячується голосуванню резолюцій кожної народності. Всі резолюції приймаються одностайно. Вирішено послати від з'їзду народів делегацію з 5 чоловік на демократичну нараду, щоби вона (делегація) повідомила нараду про діяльність з'їзду.

Ухвалено обрати раду народів, яка буде у Києві працювати над переведенням у життя принципів, зазначених в резолюціях з'їзду.

Постанова з'їзду про федеративний устрій російської держави.

„З'їзд Народів, скликаний у Києві Центральною Українською Радою, обміркувавши на засіданнях своїх з 8 по 15 вересня справу майбутнього устрою російської держави, спираючись після спеціальних докладів, та обговорення на наступуючих тезах.

1) Головною хвилю державного устрою Росії, як при старому ладі, так і після революції є надмірне зосереджування законодавчої та виконавчої влади.

2) Уґрунтована на цьому принципі державна машина не може справно йти і гальмує розвиток держави.

3) Недивлячись на велику господарчу різноманітність країн і народів Росії, зосереджування влади затримує розвиток господарської самодіяльності людності, спричиняється до визискування окраїн неробочими класами центру, а тим самим і до господарчого занепаду цього осередку.

4) Упорядкування цілої низки економічних справ життя трудового населення, — як земельна та переселенська справи, громадська допомога і таке інше, — потребують гнучкого і різноманітного національно-адміністративного апарату, пристосованого до місцевих та побутових особливостей людності.

5) Коли небувала, по своєму напруженню, в світі війна поставила перед державною машиною особливі вимоги, що до швидкості та продуктивності її роботи, то вона показала цілковиту свою нездатність, не можучи задовольнити самі необхідні життєві потреби і досить часто пригнічуючи громадську працю, яка могла б задовольнити ці потреби.

6) Тепершній безлад як на фронті, так і тилу, по всіх діялянках державного життя, має своїм джерелом централістичний лад.

7) Для рятунку держави від тої руїни, яка на ню чигає, — конче треба зараз же перебудувати державу на зовсім нових підвалинах, які не лишали б жодної можливості централізації.

8) Треба мати на увазі, що історія виробила два типи державного устрою для величезних держав, країн яких всі купи, а саме — або централістичний (унітарний), або федеративний.

9) Головне домагання сучасної демократії — широка участь громадян у державному житті та порядкуванні цим життям законодавчим, а не адміністративним способом (наприклад — обрахунки видатків) — можливе тільки при федеративному устрою держави.

10) Республіканський лад може міцно стояти тільки в федеративній державі, бо в зосереджених державах легко можна робити зміни державного ладу, через захоплення осередкових установ.

11) Осередкова влада може мати довіря всіх шарів людності, а значить і мати силу, тільки при федеративному устрою.

12) Через те, що Росія складається з багатьох народів, які мають більшу чи меншу національну самосвідомість, різноманітну національну культуру, історичне минуле і в економічному відношенні вони складають окремі своєрідні кола, то єдино придатною формою федерації є така, котра оснований на національній підставі.

13) Великі краї, заселені одною національністю, можуть по бажанню або поділитись на кілька федеративних одиниць, або лишаючись одним федеративним цілим, дати автономію окремим частинам краю.

14) Ті національності, котрі—як наприклад єврейська—розпорошені по всій державі ніде не мають свого краю, користуються правом мати екстериторіально-персональну автономію.

Вважаючи на згадані міркування, З'їзд Народів, скликаний Центральною Радою, визнає, що Росія повинна бути федеративною демократичною республікою.

Рада Народів.

Виходячи з засад, наведених в постанові про майбутній устрій російської республіки та про шляхи до його здійснення, З'їзд Народів, скликаний Центральною Українською Радою, постановив:

1) для розроблення і переведення в життя всіх тих заходів, котрі будуть потрібні для здійснення всіх тих завдань національного та краюного автономно-федеративного будівництва і для організування Спільки Народів, утворити складений на вказаних далі засадах особливий повномочний орган—Раду Народів;

2) у склад Ради Народів має ввійти по 4 члени від кожного народу, який мав представництво на з'їзді;

3) при голосуванні кожен народ має два голоси, незалежно від числа присутніх на данному засіданні повноправних членів Ради Народів, представників цього народу;

4) Раді Народів належить право приймати в свій склад представників від тих народів, котрі не брали участі в з'їзді; ці нові члени мають ті самі права, що і інші дійсні члени Ради;

5) Раді Народів надається право запрошувати по своєму бажанню потрібних для праці людей з правом дорадчого голосу;

6) Раді Народів надається право утворювати при собі всі ті установи, котрі будуть потрібні при її праці і зробити для цього відповідні видатки;

7) для об'єднання праці національних військових організацій при Раді Народів, може бути утворено Осередковий Військовий Комітет;

8) в справі своєї внутрішньої організації Рада Народів сама повинна виробити постійний регламент;

9) місцем перебування Ради Народів є місто Київ, але при потребі Рада може засідати і в іншому місці.

Про мирову конференцію.

Виходячи з тих засад:

а) що майбутня конференція повинна проходити під гаслом повного права всіх народів на самоозначення;

б) що при визначенні майбутніх державних кордонів і встановленні міжнародних забезпечень (гарантій) будуть вирішуватись життєві питання всіх народів, в тім числі і позбавлених власної держави, а через те і свого міжнародного представництва;

в) що при встановленні нових державних кордонів одна держава не повинна передавати другій і ділити народи без їхньої на це волі;

г) що представники Росії на мировій конференції повинні домогатись скасування всяких громадянських, політичних, національних та віроїсповідних обмежень по всіх державах, міжнародного єднання („общенія“), а також міжнародного забезпечення прав національних меншостей.

З'їзд Народів, скликаний Центральною Українською Радою, постановив, що в представництво Росії на мировій конференції повинні входити і представники заінтересованих недержавних народів.

Демократична нарада і українські домагання.

Ідучи у Петроград на демократичну нараду, ми, українці, вірили в те, що російська демократія, зустрівшись з нами і побалакавши безпосереднє, зрозуміє наші домагання, подасть нам руку і надалі ми підемо єдиним міцним революційним фронтом, але не так сталося, як гадалось.

З перших же засідань стало ясно, що в самій російській демократії немає єдності, це дуже яскраво зазначилось під час виступів окремих фракцій з деклараціями, при голосуванні резолюцій, а особливо при призначенні кількості місць у передпарламенті різним групам.

З великим задоволенням пригадуєш наші українські з'їзди. В якому підвищеному настрої всі вони проходили. Панувала завжди на них єдність демократичної щирої думки і любови до пригніченого народу і України. Зовсім не так зустрічали тут промовців від робітників, флоти і салдат, котрі були прислані на нараду не організаціями, а просто безпосереднє масами. Замість того, щоб вислухати спокійно промовців, їх зустрічали страшенним гвалтом, свистом і викриками „вон, долой, не имѣте права говорить“ і т. п. Яке страшенно деспотичне відношення „демократії“ до демократичних заяв найдемократичніших представників.

Сумне вражіння робили гучні випадки під час виступів декотрих осіб, хоча з дійсно правдивими, широкими промовами, але не відповідаючими настрою якої небудь частини членів наради. Особливо вороже і образливо ставилась значна більшість аудиторії до виступів українських делегатів. Почувався міцний централістичний настрій серед членів наради. Великоруська демократія, виключаючи більшовиків, тримала себе по старому звичаю, як великодержавна і знову треба підкреслити, що відношення до українців були такі, як можуть бути тільки у пана до раба, піднявши не в міру свою голову.

Хотілось казати, ні більше, хотілось кричати, щоб на увесь світ залунало: „чого

ви лютуєте! Ви ж оголосили на увесь світ боротьбу за самовизначення всіх народів; ви, що визнали права горожанина і чоловіка; ви, що йшли під прапором з гаслом рівності, братерства і свободи, виявляєте такий страшенний дух самодержавія великоруської національності. Чому ви не надаєте прикладу для всього світу розкріпощення націй з'єднаних з вами тяжкою рукою самодержавія. Хіба ви не розумієте, яке велике значіння має та надія на російську революцію, яку ви чули від мусульман закордонних? Хіба ви не розумієте того, що коли на вас покладають надії пригноблені народи усього світу, то ще більше мають права на більший розвиток ті народи, що безпосереднє перенесли тяжкий гніт абсолютизму і своєю кров'ю купили волю і право оголосити боротьбу за самовизначення всіх народів?

Але кому це казати, до кого апелювати? До тих які в боротьбі за свої інтереси осліпли; до тих, хто своїх же мучеників ідеї побиває камінням.

Сумне вражіння робило відношення російської демократії до наших національних питань. Але не сумувати треба. Треба взятися з новою силою, з новою енергією за боротьбу в здобутті прав своєму народові і в здобутті волі Україні. Як виступ Корнілова з'явився погрозою для всієї революційної демократії і високо підняв її революційний порив, так і відношення до українців російської демократії повинно з'явитись тим елементом, котрий заставить тісніше з'єднати наші ряди і більше рішучими, твердими кроками йти до здобуття своїх прав.

Час настав знову рішуче змінити свою тактику. Треба не забувати того, що революція не скінчилась, революція відбувається і в досягненні своєї мети, ми повинні далі йти більш широким і рішучим кроком революційної творчості.

Володимир Батуренець.

Гріх преси

В „Извѣстіяхъ выборныхъ Особой армії“ № 89 від 15 липня с. р. з'явилась замітка такого змісту: „У г. Петровську Саратовської губ. є 143 і 144 українські полки. Вони оподатковували город м'ясом, яке і йде їм у котьол, а солоне та копчене м'ясо, що видає казна, салдати виваляють у річку, або продають тамопнім людям по 30 коп. за хунт. Ці полки роблять у городі насильства та грабїж, убиваючи людей, а по селах вони ведуть контр-революційну агітацію“.

З приводу цієї оповістки, яка плямить честь українського воїнства, Україн. Військ. Генер. Комітет вважав своїм моральним обов'язком перевірити факти, наведені в „Извѣстіяхъ выборныхъ особой армії“. Комітет звернувся до командіра 143 пішого полку і той відповів, що перш за все 143 полк не є український, а друге що салдати його полку не робили у г. Петровську ніяких бешкетів.

Сумно стає, коли преса, цей витвір громадської культури, робиться знаряддям наклепів та політичної інтриги.

Преса не повинна бути торговельним підприємством, її завдання виховувати у громадянстві любов до правди, до громадсько-політичної справедливості. У протинім разі вона позбавляється моральної та громадської вартості і стає засобом, знаряддям деморалізації громадянства. Найтяжча відповідальність падає на періодичні видання, які користуються найбільшою

популярністю серед громадянства, бо вони своєю неохайністю до високим завдань преси роблять багато шкоди. І наслідки цього ми вже бачимо. Неправдива оновістка про бешкет неіснуючих у м. Петровську українських полків є гарною ілюстрацією газетярської нечесності.

„Київська Мисль“, яка розповсюджується сотнями тисяч примірників, може радіти, бо вона у своєму приборкуванні набуває собі наслідувачів, як от „И. В. О. Ар.“ „Київську Мисль“ не обходить її брехливість, бо вона певна у могутності свого впливу. Вона нарочито періодично містить на своїх сторінках повідомлення, не дивлячись на те, що вони не відповідають дійсності, аби були сенсацийні та своєю цікавістю били по нервах публіки, яка за це щиро платить гроші. Богданівців вона назвала шайкою бунтарів, що спростовано слідчою комісією. Одного разу вона самоупевнено сповістила, що в Одесі поміж українськими і неукраїнськими салдатами скоїлась сутичка. Укр. Військ. Генер. Комітет звернувся з приводу цього з запитанням до одеської військової влади, яка на це відповіла спростованням чуток, поданої „Київською Мислю“. Надрукувати це спростовання „Київська Мисль“ відмовилась. Наведемо ще один факт, бо коли згадати всі, то не стало би ні часу, ні паперу.

Коли відбувався в Києві з'їзд народів Росії, промовляв між иньшим і Оберучев. Стороння публіка на хорах зустріла промовця свистом і вигуками протесту. На другий день в „Київській Мислі“ з'явилась стаття Народіна в якій він пише, що участь в демонстрації проти Обаручева брали члени Укр. Військ. Генер. Комітету. В цей же день від імени президиуму з'їзду донецький козак Дологов зробив спростовання, а власне: що на з'їзді народів в той день був лише один член Генер. Комітету лікар Луценко, що ніхто з членів з'їзду в демонстрації проти Оберучева участі не брав і що президиум протестує проти наклепів в статті Народіна. Про неправдиві факти, наведені Оберучевим в „Київській Мислі“ в статті „Вм'єсто отв'єта Петлюрі“ говорить не будемо, бо уміщено в цьому числі „Вісника“ в одділі хроніки спростовання їх полкивим комітетом 14 піш. запас. полку.

Ясно, що „Київська Мисль“ позбавлена почуття морально-громадської чесності, бо вона замість того, щоб нести світ знання в темні народні маси—дбає використати їх темноту та розпалює національно-зоологічні інстинкти для збагачення своєї кишені.

О. Грущенко.

Всеукраїнський З'їзд Просвіт.

З 20 вересня по 24 в Києві відбувся з'їзд представників „Просвіт“. Членів з'їзду з рішучим голосом було 150 а дорадчим 100. Цікаво поділяється кількість представників „Просвіт“, на з'їзд по губерніях та повітах Київщини і Полтавщини.

Від Київщини прибуло — 97 представників.

Ця цифра по повітах розділяється так: від Київського повіту — 34, Черкаського — 6, Бердичівського, Липовецького, Канівського — по 3, Уманського, Васильківського, Звенигородського та Радомисльського — по 2, від Таращанського — 1.

Від Полтавщини — 81, від повітів полтавщини: Кременчуцького — 11, Полтавського — 10, Золотоношського — 8, Миргородського та Лубенського по 7, Лохвицького, Прилукського та Переяславського по 6, Роменського, Гадяцького та Кобеляцького по 5, Хорольського та Пирятинського по 2, і Константиноградського — 1.

Від Чернігівщини прибуло — 39 представників, Катеринославщини — 20, Подільля — 12,

Харківщини — 8, Херсонщини — 7, Волини — 7, Донщини, Курщини, Кубани і Таврії по 2 і від Тульщини, Бессарабії і Черноморщини по 1.

Як показують цифри, найбільш жваво провадиться праця просвіт на Київщині та Полтавщині.

Але брак на місцях українських інтелігентних сил, який по вирізу учасників з'їзду гостро відчувається, перешкоджає успішній роботі „Просвіт“.

На з'їзді прийняті такі резолюції.

Про поділ України.

Перший всеукраїнський з'їзд делегатів просвітних товариств, вислухавши звідомлення делегатів Катеринославщини, Херсонщини, Харківщини постановив протестувати рішуче проти виділення од автономної України тих губерній і домогатися негайного об'єднання всіх українських земель.

Про судові палати на Україні.

Вислухавши повідомлення про те, що окружні суди в Києві, Полтаві, Вінниці та інших містах одмовляються реєструвати українські товариства, вважаючи українську мову на Україні „чужоземною“ — з'їзд просвітних товариств постановив рішуче протестувати проти такої зневаги і домогатися, щоб судові справи на Україні підлягали виключно генеральному секретаріатові і щоб тимчасовий уряд затвердив генеральних секретерів по справах військових, судових, поштово-телеграфних, продовольчих та залізничних.

„Просвіти“ і Земства.

Необхідно, щоб при земствах були інструктори „Просвіт“, які могли буги теж і лекторами.

Спілки „Просвіт“ мають бути по повітах, бо як школи так і позапільну освіту повинно підтримувати своїми коштами повітове земство.

Кошти „Просвіт“.

„Просвіти“ мають здобувати кошти на освіту не стільки з членських вкладок і жертв, скільки з державних та громадських /скарбів.

Про воєннопонених українців.

Необхідно повернути на Україну усіх Галицьких українців-понених, щоб використати їх інтелігентні та національно свідомі сили.

Про школи нового будівництва.

Тому що Україна бідна лісами і лісовий матеріал все дорожчає треба зосновувати негайно будівельні школи за для виховання спеціалістів-інструкторів по залізобетонному та інших способах будівництва.

Народня школа.

1) З'їзд „Просвіт“ визнає, що причиною політичного, національного та економічного занепаду нашого народу, є його неграмотність і тому домагається заведення обов'язкового навчання в школі; усіх членів „Просвіт“ з'їзд обов'язує до завзятої боротьби з неграмотністю через заведення курсів для неграмотних при кожній „Просвіті“.

2) Зважаючи на те, що з усіх шкіл на Україні вийдуть діти, яким доведеться працювати на території української землі — з'їзд визнає, що усі школи на Україні повинні бути українські з забезпеченням прав національних меншостей.

3) Навчання повинно бути обов'язкове для хлопців і дівчат, починаючи з 8 років і безплатно.

4) З'їзд „Просвіт“ доручає своїм членам подбати про заснування при гімназії

та інших городських школах *бурс для убогих учнів*.

5) З'їзд вважає необхідним звернути увагу Секретаріату народної освіти, щоб по українських початкових школах поширити більш навчання маларству.

Про освітню роботу серед дітей.

1) При кожній „Рідні Хаті“ повинні бути закладені дитячі захисти.

2) По селах і містах повинні бути засновані осередки — клуби, де молодь могла б знайти розвагу після денної роботи. Бажаємо, щоб в тих осередках були класи: ремесла, малювання, лішки, співу.

3) Треба підготувати юнацтво до праці в дитячих захистах, а для цього влаштувати на місцях та в Києві курси по дошкільній освіті.

Народний театр.

1) З'їзд „Просвіт“ визнає необхідним, щоб при Генеральному Секретаріаті народної освіти були засновані театральні курси, куди „Просвіти“ посилали б на свої кошти делегатів для науки режисерської справи.

2) З'їзд „Просвіт“ визнає необхідним, щоб при Секретаріаті народної освіти були утворені зразкові мандрівні театри, а також бажає, щоб такі мандрівні театри закладались і на місцях.

3) Необхідно будувати по більших селах народні дома, а де не можна, приміювати всякі помешкання до потреб театру.

4) Необхідно закласти музей та бібліотеки театральних вистав.

5) При Центральній Раді повинен бути утворений „Український Театральний Фонд“.

6) Необхідно, щоб театральний одділ Секретаріату народної освіти видав підручники для народних театрів.

7) Кінематограф та грамофон повинні бути використані, як зособи освіти.

Народний спів і музика.

1) Маючи на увазі, що українські співи мають велике національне значіння, з'їзд „Просвіт“ ухвалює, щоб генеральний секретаріат освіти одкрив інструкторські курси для навчання співу — по можливості літом, щоб у курсах могли взяти участь учителі.

2) Матеріальну допомогу курсам повинні дати державні інституції.

3) Зараз необхідно заснувати зразков і хори.

4) За для того, щоб люде які мають музичний талант, могли його розвивати, генеральний секретар народної освіти повинен виробити проект збудування народної Консерваторії, де могли б учитись талановиті люде на державні кошти.

5) З'їзд визнає необхідним заснування музичного фонду ім Миколи Лисенка.

6) При кожному хорі необхідно закласти школу нотного співу.

7) Треба звернути велику увагу на науку співу в усіх школах бо спів має велике педагогічне значіння.

8) З'їзд „Просвіт“ звертає увагу на потребу організування народних оркестрів.

9) При музичному одділі генерального секретаріату треба заснувати видавництво нот та склад музичних інструментів.

Організація „Просвіт“.

В кожному районі, який одріжняється умовами життя, можуть закладатися спілки і об'єднувати „Просвіти“ без огляду на повітові та губерські границі.

До діяльності гурерніальних „Просвіт“.

- 1) Багато заснувати по усіх губерніальних „Просвітах“ редакційні комітети.
- 2) Доручити губерніальним „Просвітам“ організацію книжних комор.
- 3) Видати анкети в видавничій справі.

Увільнення учителів-воєнів.

Зважаючи на те, що майже усі селянські з'їзди на Україні одногласно ухвалили резолюції про негайне увільнення з війська усіх учителів — з'їзд „Просвіт“ приєднується цілком до цих резолюцій і вимагає од Генерального Секретаріату народної освіти, щоб він знов робив заходи, щоб як найшвидше увільнити усіх учителів з війська.

Пам'ятник Шевченкові.

З'їзд „Просвіт“ висловлює побажання, щоб у Києві було поставлено, як найшвидше пам'ятник Шевченкові.

Стрільба з куліметів уночі.

На війні й досі куліметчики ніяк не можуть розібратись з куліметною нічною стрільбою. Величезна кількість засобів, аледалеких від продуктивності та дієвості вогню.

Одні-на ніч кулімети наводять в свої дротяні перепони; другі в кордони; треті в високі пункти місцевості і т. н., себ-то — сама широка різнобарвна фабрикація засобів, але дозволює собі сказати, що підстав як теоретичних так і практичних всі вони німають, а цілком випадкові:

1) Візьмем перший випадок, а саме — „наводка куліметів в дротяні перепони“... Ясно що ворог без всяких затрат дійде до сеї межі, і як і не зможе далі подсушитись, то все ж таки підійде дуже близько та окопається і відсілі йому значно легше робити всякі діверсії.

Отже такий засіб буде тільки користний: як з ворогом війська зближаться на кроків 50—100, себ-то при позиційній війні, але й тут неможна задовольнитись, треба щось знайти таке, щоби ворог ніяк небудь тратив в людях до сеї остатньої межі.

2) „Наводка куліметів в кордони та пункти“... себ-то ворог буде зустрінутий тільки в однім пункті; черз те, що з кулімета стрільба дуже коротка, бо невислачить набоїв і ворог, виждавши хвилину, коли кулемьоти скінчат стрільбу, або перечекавши на одному місці (в мертвих кордонах), даліше посується без всякої перешкоди, бо і вночі прицільної стрільби не може бути, в 2, як стріляти „с приближенням“, то дійсність тільки може бути випадкова.

Потрібно знайти такий засіб стрільби, щоби на протязі яких-небудь 100—150 ступнів ворог був під огнем кулемьоту при цьому в яким-би він не був становищі, чи лежачому, чи стоячому, чи з коліна, але щоб його не минали кулі. Тоді тільки ворог не зможе дійти до позиції, понесе великі втрати і буде розбитий та деморалізований.

Одже пропонує засіб який мною практикувався на війні і опріч того маючий за собою теоретичні підвалини, як опробований мною в складі комісії на полігоні офіцерської стрілкової школи в Оранієнбаумі; а саме: „кулімет з відкритого чи закритого помоста навести в таку точку на протелезній місцевості, щоб лінія прицілювання, на всім протязі до точки від землі не перевищувала 5—6 вершків“. Ця точка може бути від позиції на

протязі 100—200—400 ступнів; сього майдана ворог пройти не зможе ніколи. Маючи на увазі, що запас набоїв при кулемьоті може бути найменше 10 коробок, себ-то 2500, вогонь буде продовжуватись 5 хвилин, в який час запас поповниши знову, а самий майдан буде під таким „настільним“ обстрілом, що зховатись буде неможна; ворог який збереться тут буде забитий. Як організовані добре дозорчі в закритих гніздах, то ворога можна пустити до половини майдана і тоді його розстрілювати — він не зможе повернутись назад, бо ззаду буде вогневе загородження.

Підполковник Капкан.

З життя Українських Військових Громад.

Здоровий національний рух, рух до відродження все ширше і ширше розливається по просторах України, захоплює робітників селян, військо.

І де б це військо не було закинуто чи в далекій північ Фінляндії, чи на горах Кавказу і Арменії, чи на Сибірі, скрізь проснувся народ і прагне волі, а разом з тим прагне своїх рідних форм життя.

І тому стане зрозумілим бажання народних мас (військових) до тіснішого гуртування в однорідні по своєму національному складу частини.

Але разом з тим згуртовані життям по такому принципу маси виявляють бажання культурної, політичної роботи.

Організований в окремі сотні, батальйони, корпуси український селянин разом з робітником, учителем, студентом (в військовій шкурі) прямують до одної мети, до праці над творенням скарбів народних, скарбів національних. Всі ці маси стремлять до освіти, науки, разом обстоюють свої політичні права, разом борються за свої ідеали, разом кують своє щастя.

І про це свідчить найкраще та робота яка ведеться по військових громадах то по. От протокол зборів Української Ради ** корпусу.

Протокол.

Зборів Української Ради ** корпусу. 18 серпня 1917 року.

На збори прибуло 27 чоловік. Збори розпочинає голова Ради поручик Антончук.

На черзі дня:

1. Справоздання з місць. 2. Доклад про Укр. Корпусн. Раду. 3. План діяльності Укр. Корпусної Ради:

а) Установчі збори, б) Агітація, в) Освіта, г) Вистави, д) Газетні справи і е) Кошти.

4. Перевод українців офіцерів до 21 корпусу. 5. Організація військових частин у корпусі. 6. Питання про представництво у комітетах від Українців. 7. Спілка з грузинами. 8. Сучасне становище на Україні. 9. Нечергові заяви.

1. Після промов з місць виявилось, що в частини де й до сього часу нема ніякої організації, наприклад у Кременчуцькій лікарні, у літунів і инше. Корпусна Рада доручає дивізійним та полковим радам негайно заснувати там військові громади (ради); але, є полки де справа налагоджена дуже гарно, наприклад у ** полку; там офіцер, козак, кравець і инші мають вироблені громадою інструкції, що до обов'язків кожного з них. Сі інструкції рада постановила друкувати і

роповсюдити по частинам (українським) корпусу до відомости.

2. Про Корпусну Українську Раду зробив доклад поручик Антончук. Прикінці була оголошена постанова Корпусного комітету від 28-го липня такого змісту: „Дати місця представникам від Укр. Корпусн. Ради у Корпусному Виконавчому Комітеті в кількості 5 чоловік на загальних основах дійсних членів К. В. Комітету, але без права рішучого голосу що до питань загального змісту; користуватись правом подорожі на загальних основах“. Рада ухвалює цю пропозицію і з приводу цього висловлює своє задоволення і щире подяку Голові Ради поруч. Антончуку; збори бажають, аби Корпусн. Україн. Рада і Корпусний Комітет працювали на користь, як загально-російським справам демократичним, так і українським.

3. В справі діяльності президіуму Укр. Корпусн. Ради, збори цілком ухвалили такі пункти:

а) доручить президіуму Ради вжити заходів до того, аби вибори до Українських Установчих Зборів пройшли під гаслом автономії України у демократичній федеративній Російській-республіці; за для цього негайно потрібно знайомити воєнів — українців з політичними партіями, які будуть обстоювати згаданий устрій Російської держави; президіуму Корпусн. Україн. Ради потурбуватись про те, аби час, порядок і інші справи, що до виборів в Українські Установчі Збори були відомі у війську заздалегідь, за для чого бажано послати делегата до комісії по скликанню вище згаданих зборів у Києві, аби одержати там всі необхідні відомості, оповістити їх між українцями корпусу.

б) До агітаційних корпусних курсів послати також і від салдат українців, щоб члени Корпусн. Українськ. Ради якомога частіше їздили по частинах корпусу і читали лекції про історичне та політичне життя України, про домогання українських і російських політичних партій і про сучасне життя України та Росії. Заснувати гуртки політичних українських партій.

в) Необхідно завести школи грамотности у сотнях з навчанням українською мовою неграмотних салдатів і читати лекції по українознавству грамотним, для чого президіуму Укр. Корпусн. Ради потурбуватись про те, аби дістати необхідних підручників.

г) Збори Української Корпусної Ради доручають президіуму вжити заходів, аби був скомпанований постійний театральний гурток з охочих осіб, котрий влаштовував би час од часу вистави по різних містах корпусу.

д) Аби одержування газет, книжок, журналів та инше (українських) на загально-державні кошти було забезпечено по всіх частинах корпусу, відчинити при Укр. Корпусн. Раді контр-агенство для передплати українських газет та книжок.

е) Кошти Україн. Корпусн. Ради складаються з частини загальних коштів комітету, контр-агентства, прибутків од концертів, вистав і инше.

4. Звернутись з проханням до українців офіцерів, котрі мають посаду в українських сотнях, не переводитись до 21 корпусу; бажано, щоб вони разом з своїми сотнями ввійшли в склад вищої військової частини. Що ж до українців офіцерів, які ще не мають посади в українських частинах, то Рада прохає їх одержувати ці посади чи тут у корпусі, сформувавши

нові сотні, чи перевестись до 21 корпусу, котрий призначений до українізації.

5. Після промов виявилось, що в корпусі вже сформовано 12 сотен, та дві кулеметних команди, але 6 полки, наприклад 1 і 2 Кавказьк. дівіз. та 733, де формуванню роблять перешкоди не—українці, особливо офіцери, і там українці ще не виділені в окремі частини. Корпусна Рада звертає на це прикрі становище увагу президіуму і доручає йому вжити всіх заходів до негайного формування батальонів, сотень, команд, батарей, парків і інших частин, де їх ще немає.

6. Рада ухвалила, аби у всіх загальних комітетах, як сотенних, батарейних, командних, полкових, дивізійних, дивізійних і інших, були представники від українських Рад. Звернутися з проханням до командира корпусу затвердити Українську Корпусну Раду приказом по корпусу.

7. Рада щиро вітає бажання членів Грузинського Корпусного Комітету утворити спілку (союз) для загальної праці на соціалістично-федеративному ґрунті і доручає президіуму виробити умови, що до спільної праці в цьому напрямку з грузинами, а також увійти в згоду з усіма національними комітетами корпусу, співчуючими федеративному устрою.

8. Що до сучасного життя на Україні: а) скасування Тимчасовим Урядом умови від 3-го липня, б) розстріл Богданівців, то Укр. Корпусна Рада ухвалила послати відповідні постанови до Україн. Центральної Ради.

3 життя українців 179 Усть-Двинського і 180 Виндавського полку.

В цих двох полках українців є досить в Усть-Двинському полку в 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9 та 10 ротах, в муз. команді полку. В Виндавському трохи менше.

Всі ротні громади об'єднані в полку, на чолі якої стоїть полкова рада. При полку є книгозбірня, куди предлачуються газети, виписуються книжки.

Майже кожного тижня скликаються наради з представників усіх рот для вирішення чергових справ.

12 липня на з'єднаному засіданні представників усіх рот обох полків вирішено провадити постійну культурно-просвітню роботу. Для почину вирішено що дня од 5—6 години вечора улаштувати товариські бесіди,—читаючи в цей час газети, книжки, провадючи дискусії з приводу прочитаного.

І ці товариські бесіди гарно впливають на розвиток громадського почуття серед солдат.

Читаючи вкуні книжки, газети, обмірковуючи події, люде звикають до громадського життя.

Гуртування окремих одиниць української національності йде своїм природним шляхом і на об'єднаній нараді представників обох полків 25 липня вирішено виділити українців в окремі роти для з'єднання останніх в більші бойові одиниці. На зборах в присутності полкових рад в цій справі постановлено:

„Зважаючи на останню декларацію Тимчасового Уряду в українській справі, в якій воно висловлює готовність сприяти більш тісному національному об'єднанню українців в рядах армії, постановили звернутись до начальника дивізії з проханням виділити солдат українців Усть-Двинського і Виндавського полків в окремі роти.

З приводу дивізійної організації постановили: Для рішення цього питання доручити полковій Українській раді Усть-Двинського полку скликати дивізійну нараду, закликавши по 2 представники од кожного полку.

Вісти про події в Богданівським полком, який йшов на позицію долетіли і до солдат громадян цих полків. 31 липня було скликано на нараду полкові українські ради Усть-Двинського та Виндавського полків.

Після панакхиди по убитих богдановцях нарада постановила:

1) 75 карбованців зібраних на панакхиді переслати до Генерального Комітету, якому доручити вжити ці гроші на увічнення пам'яті забитих богданівців.

2) Надіслати Генеральному Комітету телеграму такого змісту. „Вояки українці Усть-Двинського і Виндавського полків, одслуживши панакхиду по убитих в Києві братах богданівцях засилають почуття глибокого жалю з приводу ганебного вчинку. Тримайтесь спокою, доручаємо Генер. комітету подбати, щоб діти убитих одержали освіту державним коштом; винуватців суворо скарати: геть з України. Терпечь, народній має межі.

Як видно з наведеного матеріялу життя громадське в війську б'є струмком, військо прислухається до подій і горяче реагує на них. Про це, всім, хто бажає спокою і порядку серед війська не треба забувати ні на одну хвилину.

По протоколу склав В. І-ко.

Лист з фронту.

У № 52 газ. „Нова Рада“ за 1 червня с. р. надруковано статтю за підписом д. Майстренко „Неслухняні полки“. Бюро колегії лікарів 12-ї дивізії, ознайомившись зі змістом тої статті і знайшовши у ній багато не відповідаючого дійсності, на сторінках Вашої газети надрукувати і не спростовання. У своїй статті д. Майстренко розкасування полків 12-ї дивізії ніби відмовившихся виконати бойове призначення ставить у залежність від частоті зміни „командного составу“, тактичності його, од неважко підібраного медичного персоналу військових частей. У дійсності ж перш за все — абсолютно не має місця самий факт розкасування тих полків, то єсть гола вигадка, бо не було а ні приводу, а ні думки про розкасування, не було частоті зміни начальства, ни як побачите з дальших рядків—нічого иншого. Навивши рядки з свого дневнику з описом природи Карпат, автор каже: „У нашій перев'язочнім отряді стогнуть салдати з обмороженими руками і ногами. З окопів... Бюро колегії лікарів констатує, що перев'язочний отряд був тоді виділений від дивізії, констатує, що у самій 12-ї дивізії випадки обмороження у минулу зиму були лише поодинокі у осіб або раніш вже обморожених або мягких що до холоду, тоді як минула зима на Карпатах, особливо на горах, була навіть дуже студена, бюро спростовує також затвердження автора ніби салдати у дивізії „слабували, обмерзали, домагалися лікарської допомоги, змо“. (автор не докінчує, але, видно хоче сказати—не мали її)—бюро спростовує це, бо ці фактів не було у дійсності а ні підтверджуються вони даними статистичними. Бюро, не відкидаючи лиш факту, що в

одному з полків дивізії у перші дні революції було висловлене окремими салдатами бажання, аби командир, лікар і священник йшли разом з ними у бій, бажання від которого вони зараз і відмовились, зрозумівши викрачність неаціональності цього,—у всьому иншому бюро вбачає зламання істини і зневагу, за що автор позивається до суду лікарями чії фамилії оголошені у статті: „неслухняні полки.“; бюро зі свого боку просить редакцію вяснити для бюро правду фамилію автора статті, котрий, очевидно, належить до складу дивізії аби мати можливість позвати його на третейський суд.

Агітаційно-просвітні курси.

Як відомо, при агітаційно-просвітнім відділі Укр. В. Г. К., уже два місяці функціонують „агітаційно-просвітні курси“. Роспочати таке серйозне і відповідальне діло було дуже трудно бо довелося налаштувати зовсім нове діло, а до того з дуже обмеженим числом осіб, що могли віддати час цій справі. Та не дивлячись на всі перешкоди рада курсів, після ріжних організаційних заходів, 7 липня одчинила курси. Слухачами цього 1-го випуску були вояки Київського гарнізону, яких записалось 240 душ. Лекції тяглися з 7 по 29 липня. За цей час відчитано 33 лекції по 1½—2 год. кожна (Програм курсів і про освітній стан слухачів уміщено в № 7 „Вісника“).

Після закінчення 1-го циклу лекцій 2-го серпня роспочався 2-ий цикл, що продовжувався до 28 серпня. Програм курсів був трохи змінений на підставі вказівок, що дала практика попереднього циклу. (Останній програм надруковано у № 11 „Вісника“). Лекцій 2-го циклу було відчитано 34 і витрачено на кожну лекцію 1½—2 год. Слухачів на другий цикл записалось біля 150 душ. Між иншим ріжниця в числі слухачів 1-го і другого циклу спричинилась те, що телеграмою Корнілова були заборонені командировки слухачів на курси з поза меж м. Києва. По освіті слухачі, що прослухали лекції 2-го циклу поділяються так: студентів—2; що скінчили учит. семінарії—4; 7 кл. гімназії—2; 6 кл. гімназії і комер. школи—2; 4 кл. гімназії—4; залізнич.—1; худ.-пром. школи—2; 2-х кл. школи—31; вищу початкову—12; сільську школу—82; невідомо якої освіти—3.

На курсах слухало лекції 390 душ. Всі ці слухачі були з ріжних частин, як Київського так і інших гарнізонів і з фронту.

Курсисти скінчивши курси подалися по своїх частинах і там перевели організаційну, агітаційну і технічну роботу під час виборів до Київської городської думи, помогли також українізації Ради Салдатських Депутатів м. Києва і утворенню подібних курсів і ріжних шкіл при українських громадах на фронті і в тилу.

Викликали велике зацікавлення рідною справою серед укр. вояків поза межами м. Києва і вже ріжні українські військові організації командирують своїх членів на курси.

Курси увесь час, як вони продовжувались, служили великим інформаційним центром. Під час всяких грізних подій в українському життю, як от виступ полуботківців, розстріл богданівців, виступ Корнілова, слухачі прибуваючи на

курси приносили різні вісти самі і доставали від лекторів останні відомості, вказівки і пояснення. Часами слухачі виконували різні негайні доручення.

Рада курсів після прохання Київської Губерніальної Ради відпустила у її розпорядження 24 чол. на повіті Київщини для агітації та технічної допомоги населенню під час виборів до Волосних Народних Рад.

От і все, що до I і II випуску Агітаційно-Просвітних курсів. Про III випуск подамо відомості в свій час.

„До світла“

В цей історичний момент, коли народ проснувся з вікового сну, скинувши важкі пута, що сковували йому руки, він до всього придивляється, зо всім знайомиться. Прокіннувшись народ хоче все зрозуміти, зрозуміти громадський лад, знайти відповідь на поставленні життєвими питаннями, знайти вказівки для творення нового життя.

В цей історичний момент жаждою знання, світа в нашому народі виявилася з надзвичайною силою і набрала великої ваги.

Можливо, коли б не було війни, по революції просвіта стала б одною з найголовніших справ внутрішнього життя. Та не так сталося. Війна однімає і силу і увагу. Але всеж, не дивлячись на це, порив до просвіти у нас на Україні набрав великої сили.

Я не буду говорити про села і міста, де життя відбувається досить спокійно, і де не дивна увага до культурних заходів. Я зауважу лише те, що і на фронті, де свистять кулі і гудуть гармати, де здавалось би найменше місця культурним потребам, і там відчувається велика жажда до знання, до просвіти.

Трохи не щоденно прибувають до Києва посланці з фронту за літературою, за вказівками. Сила листів надходить з війська до Генерального Комітету з проханнями допомогти порадою улаштувати курси, школу, прислати програм, вказати книжки і т. д.

Наростає велика потреба в систематичній серйозній просвіті. Щоби задовольнити її хоч почасті, щоби надати їй потрібної і необхідної планованості, серйозності, наша редакція подавала у „Віснику“ розроблені плани початкових шкіл для війська, підготовчих та агітаторських курсів. Надаючи також вагу і значіння вибору і систематизації книжок, ми будимо подавати у „Віснику“ по відділам систематичним показник книжок для курсів і читання, під заголовком „До світла“.

Лист до редакції

Шановний пане редакторе!

Прошу не одмовити дати місце в поважній газеті цьому моему листу.

З того часу, як було розрішено українизувати де які військові частини на південно-західному фронті, багатько офіцерів українців побажало перевестись з великоруських до своїх українських частин, що з великими труднощами і втратою часу все ж вдалося зробити. Але ж такою „льготою“ і досі можуть користуватися далеко не всі воїни українці, бо воля („льгота“) зовсім не торкається українців офіцерів артилерійських та технічних військ.

В той час, як оповіщаються офіційні звістки, що до цілковитої українзації деяких корпусів і умови переведу до них, в дійсності, як приїдемо на місце, виходить зовсім пнакше. Щоби підкреслити це, наведу такий факт. В середніх числах місяця серпня в штабі Двинської військової округи (де я був на службі) була одержана через Військовий Генеральний Комітет телеграма, що Главнокомандуючий південно-західного фронту згодився на цілковиту українзацію 34 армійського корпусу і з приводу цього бажано, щоби офіцери українці, як піхоти так і з артилерії (це було підкреслено в телеграмі) переводились до цього корпусу.

Дізнавшись про таку телеграму я подав рапорта і, одержавши згоду на перевод од своєї старшини і свої документи поїхав до 34-го корпусу. Але, як я приїхав на місце, то тут і виявилось, що всі розпорядження, що до українзації війська, виробляються „в теорії по штабах та інших військових інституціях“, а на практиці виходить щось інше.

В штабі корпусу, спитавши з якою метою я приїхав, відповіли що у них артилерія не українизується і що мене не можна призначити зараз у бригаду, через те що вони (не хотят приймати до себе українців).

Мене хотіли одіслати назад у штаб Двинської округи, але я став прохати, щоби мене залишили на деякий час при корпусі, бо може ця справа негайно вирішиться і я зможу потрапити в бригаду.

Начальник штаба зважив моє прохання і лише тимчасово при штабі, а щоб я був „у діла“ призначив на посаду „воєнного цензора“ при місцевій пошті. Хоча мені дуже не хотілося йти на це, але другого виходу не було.

Наводячи факт, який стався зі мною хочу сподіватися, що всі офіцери артилерії, які бажать переведу в рідні частини приєднають свій голос до мого побажання, щоби Генеральний Військовий Комітет і Центральна Рада в порозумінні з вищою російською військовою владою допомогли цій справі і щоби найшвидше були призначені де які гарматні бригади для комплектування їх українцями—артилерістами.

З пошаною до Вас хорунжий Степаненко.

Прошу інші газети передрукувати цей лист.

— ХРОНІКА —

— Від Генерального Секретаріату України. Найвищий краєвий орган влади на Україні, Генеральний Секретаріат, покликаний до життя волею революційної демократії через її орган Українську Центральну Раду, і затверджений актом Тимчасового Правительства 4-го серпня цього року, докінчуючи роботу над своєю внутрішньою організацією і приймаючи до рук владу над краєм, оповіщає про це людність України і всі правительственні і громадські установи, яким належить звертатися до його по силі ст. 6 Інструкції Генеральному Секретаріатові.

Докладніше про те, які справи належать до кожного Секретарства, буде оповіщено окремо.

Генеральні Секретарі приймають тих, хто до їх має справи в помешканні Генерального Секретаріату (Київ, Хрещатик, № 38) щодня, крім свят, від 12 до 2 години дня.

Голова Генерального Секретаріату, Генеральний Секретар внутрішніх справ В. Вигинченко.

Ствердив Генеральний писар О. Лотоцький.

— Постанови Київських юнкерів українців. 25 вересня відбулись загальні збори Київських юнкерів-українців, на яких було біля 400 душ. Збори прийняли статут юнкерської спілки і винесли такі постанови:

Прохати Український Генеральний Секретаріат довести до відомості Тимчасового Уряду, що рішучими вимогами юнкерів являються:

1. Затвердження Українського Генерального Секретаріату на підставі згоди 3 червня 1917 р. і в першу голову негайного затвердження Українського Військового Генерального Комітету.

2) Призначення певного числа військових дивізій до українзації.

3) Призначення кінчаючих юнкерів тільки в українські частини.

Крім того загальні збори заявляють, що російська військова влада робить тільки принципові розпорядження, і не переводить їх в життя і таким чином одволікає справу українзації війська. Таке ганебне відношення з боку Тимчасового Уряду збори вважають цілком невідповідним достоїнству українського війська і тому постановляють:

Як що не будуть негайно задоволені всі наші вимоги—перейдемо на революційний шлях утворення національного українського війська.

— Умови сталого миру. Москва, 25 вересня. З Парижу телеграфують, що американські газети надрукували бесіду кардинала Гаспори з кореспондентом газети „United Press“. Кардинал в бесіді заявив, що папа рахує необхідним для досягнення сталого миру такі три умови:

1) Скасування примусової військової служби і поворот до системи добровільного набору у військо. Всі функції будучої добровільної народної армії мусять полягати в роботі поліцейського характеру.

2) Закладення міжнародного третейського суду, який буде виголошувати економічний бойкот тим державам, які не підлягають його постановам.

3) Монархи позбавляються права оголошувати війну. Це право повинно належати тільки правительствам, які представляють народ. Коли буде виконана ця умова, то не станеться того, щоби народ без його бажання втягнуто в війну.

— Духовенство і українські козаки. Настоятель Києво-Печерської Лаври о. Амвросій звернувся до 1-го Українського запасного полку з проханням прислати варту в 200 козаків і 3 офіцерів охораняти Лавру і її стародавні скарби. Своє прохання о. Амвросій мотивує тим, що святині загрожує небезпека від анархії та контрреволюції. Лавра покладає всі надії тільки на українське військо і вірить що воно буде охораняти її як свою святиню і національний скарб. Варта буде послана.

— Проводи на фронт 1-го Кубанського стрелецького куріня. 13 вересня Кубанському стрілецькому куріневі, який мешкав де який час у Києві дано, було наказати вирушити на фронт.

О четвертій годині вечора курінь у походнім порядку стояв у струнку біля казарм 1-го українського запасного полку. Сюди ж прибуло де кілька сотень козаків запасного полку, щоби випроводжати братів-кубанців у поход.

Курінь рушив до собору св. Софії аби там вислухавши молебня і одержавши благословення виїхати туди, де над життям панує смерть.

По дорозі, біля помешкання Генерального Комітету військово спинилося.

Винесли корогву, якою благословив Генеральний Комітет стрільців куріня. На корогві був малюнок Покрови Богородиці. Колись, у стародавні, лихі, історичні часи українського життя козаків перед походом благословили цим образом. Після, парад у будинок Генерального Комітету, військо рушило на майдан до собору св. Софії. Тут одслужено було молебня і перед Богданом стрілецько-кубанці заприсяглися боронити права українського народу. І з'єднання кубанців, силів Запоріжжя з Україною відбулося в цей момент.

Хай це єднання міцно, назавжди прилучить Кубань до України.

— Воля рівність та братство До воздухоплавательного парку Армії Півд.-зах. Фронту надійшло прохання від командира 4-го Окремого Тяжкого Артилерійського Дівізіону прийняти для поправки автомобіль. Прохання написано по українському.

На це помішник начальника парку відповів: „Возвратить для перепиши понятнымъ языкомъ“.

Як бачимо, у нас у „республіці“, де проголошено рівність всіх народів, і досі лицемірно не розуміють і притворяються „старі друзі України“ і їх приспівники з авіаційного парку. Надіслано назад листа не тому, що не розуміють бо й адреса писана по українськи і коли б не розуміли мови, то й не потрапили куди б повертати листа.

Повернули тому, що вороже ставляться до народу, до українського відродження. А такі штуки робив і пол. Оберучев, який „любить Україну і народ“.

— Протест проти поділу України Тимчасовим Правительством. Рада української громади 400 піш. Хортицького полку смерті, яка складається більшістю з мешканців Катеринославщини, Херсонщини, Таврії, Харківщини, Чернігівщини та повітів Курщини, Вороніжчини, Мінщини, і Холмщини, обмірковуючи інструкцію Тимчасового Уряду Українському Генеральному Секретаріатові, рішуче протестує проти виділення вищезгаданих губерній з меж автономної України.

— Козаки проти несення ними в тилу поліцейської служби. Багато доводилося нам читати по газетах і чути, як пошепки балакають люди про вороже відношення козаків до селян, робітників, до революції і т. п.

При слові козаків у кожного з нас в уяві встають старі образи 1905—6 і інших років. Мимоволі воскресають спогади про „усмірення“. Але то все—минулося.

Козацтво рядове, трудове козацтво тепе йде разом з трудовим народом.

Це можна бачити з низки виступів козацтва на з'їздах, зборах і в тяжкі моменти революційного життя. Козакам закидають, що вони в тилу і тепер ще „усмиряють“ і т. п. Але правління козаків уже давно, де кілька раз зверталося до уряду, аби козачі полки не поспішали на поліцейську службу в тилу. Про це ж свідчить і слідуюча резолюція. Правління козаків Південно—західного фронту од 13 вересня 1917 року.

„Козацтво, яке завжди стояло на ґрунті цілковитого виконання приказів Тимчасового Правительства, по приказу цього Правительства, несло і несе військову, поліцейську службу, втихомирюючи повстанців проти правительства, борючись з дезертирством, небажаними явищами в армії; у внутрішніх гурернях козаки по приказу Тимчасового Правительства захищали особ і інституції, які поставило Тимчасове Правительство, від нападу темних, ворожих цим інституціям елементів населення, чим викликали проти себе незадоволення невідомої частини населення, яке обвинувачує козаків у реакційности.“

Не бажаючи обурювати проти себе російських громадян, козацтво в особі своїх Військових Кругів, Совітів, Комітетів і окремих частин не один раз вдавалося до Тимчасового Правительства з проханням звільнити казачі частини від виконання військово—поліцейських обов'язків, але до сього часу Тимчасовий Уряд не вдовольнив цих прохання.

Правління наводить, що козаки повинні відмовитись від несення військово—поліцейської служби, аби усунути непорозуміння по між козаками і їх братами солдатами та селянами.

Нам здається, ця резолюція козаків не потребує пояснень. Козаки відмовляються далі держати в своїх руках поліцейського нагая, але їх примушують робити.

— На фонд Генерального Військового Комітету. Анті-Деритуз—с. Збаражівка (збірка між селянами) 100 р., селяне с. Кордишівки, Брагав, пов. 125 р., Чудновський Волостний Виконавчий комітет від себе 10 р. і збірка між мешканцями сіл: Гвоздарка, Івановщина, Садки, Дриглова, Соболівка, Тартачка, Тевельовка і Дренницькі хатки на потреби українських полків 191 р. 32 коп., М. Потанчук, Харків від служачих управи півд. залізниць для полку В. Хмельницького 40 р., громадяне села Берестовці, Борзен. повіту, для національн. україн. війська 18 червня 1000 р. Всього 1,466 р. 32 коп.

Од Українського Військового Генерального Комітету.

I.

На фонд Українського Військового Генерального Комітету постуило з 10-го травня по 1-е вересня всього 3749 карб. 10 коп. од слідуючих осіб, організацій та інституцій:

Відделегатів 1-го Українського з'їзду	240 р. 56 к.
„українців вояків Штаба 33 піш дівізії“	40 „ — „
„українців вояків починочної майстерні 3 армії“	70 „ — „
„селян с. Ніпсіловичі“	332 „ 35 „
„українців вояків по збудованню церкви пам'ятника і воєнно-братерського кладовища в Києві“	37 „ — „
„т-ва „Селянська Спілка“ с. Пасичики Звенигородського повіту“	50 „ — „
„Троянського волостного правління (на Поділлі)“	154 „ — „
„гуртка партії українських соціал-революціонер. 2-го парку 65 паркового артіль дівізйону“	28 „ — „
„Івана Матвієва з Кропшаду“	825 „ — „
„Дитяківського Сільського Комітету на Полтавщині“	100 „ — „
„делегатів 2-го Українського Військового з'їзду“	58 „ 10 „
„Бремковської сільської громади (на Київщині)“	77 „ 05 „
„Бірківської Селянської Спілки (на Чернігівщині)“	72 „ 50 „
„селян х. Барсукова Остерського повіту“	50 „ — „
„Носватківського Сільського Виконавчого Комітету Чигиринського повіту“	115 „ 25 „
„ради українського військового гуртка інженірної роти 31-ої піш. дівізії“	30 „ — „
„робітників с. Шамрівки Васильківського повіту“	115 „ — „
„українського гуртка 9 осадного гармат. дівізйону“	10 „ — „
„Митрофана Потапенка“	10 „ — „
„вольноопред. Петра Зінченка“	200 „ — „
„скарбника української військової ради 26 арм. корпусу Сергія Потонца“	554 „ 43 „
„українців 65 агроном. огляду“	57 „ 55 „
„поручика 666 п. Косовського полку“	65 „ — „
„уповноваж. селян х.х. Мочанище і Новоселиці Козелецького пов.“	238 „ — „
„свіробітників лікарської служби Південно-Зах. залізниця“	42 „ — „
„української гром. м. Пятигорська командира 8-го Гренадерського Московського полку“	95 „ — „
	42 „ — „

II.

На літературу для українців-вояків за добу з 10 травня по 1 вересня 1917 року постуило всього 636 карб. 08 коп.

Від Литвяківського Сільського Комітету (на Полтавщині)	100 р. — к.
„робітників рудника „Ушаков“ Херсонського повіту“	200 „ — „
„Золотоношської Української Ради“	50 „ — „
„Українського Комітету 2 парку 33 парк. гармат. дівізії“	50 „ — „
„Української військової Ради Гренадерського корпусу“	30 „ — „
„української військової ради 129 зап. полку“	41 „ 08 „
„українського т-ва „Просвіта“ (пос. Дмитровка) на Катеринославщині“	100 „ — „
„підполковн. Сливинського Штаба Румянського фронту“	65 „ — „

III.

На Національний Український фонд через Генеральний Військовий Комітет з 10 травня по 1 вересня 1917 року постуило всього 445 карб.

Від Є. В. Лугового з Архалакі Тифліс. губ.	200 „ — „
„прапорщика 4 батареї артіль. бр. Павла Галагана“	25 „ — „
„генерала лейтенанта Тімковського“	25 „ — „
„Самаркандської військової Ради 7-го Сіб. стр. полку“	65 „ — „
„українців команди св'язі 127-го Путівського полку“	70 „ — „
„голови ради 3 Фінляндської стрілкової громадк Павла Іваненка“	60 „ — „

Голова Комітету Петлюра.

Член Комітету Завідуючий скарбом

Ів. Гореміка-Крутинський.

Од редакції.

Уже де кілька разів зверталася редакція „Вісника“ до українських вояків, щоби вони надсилали протоколи, замітки, статті і иньший матеріал для друку в „Віснику“. І на наш заклик багато громад і вояків-українців одгукнулося, надсилаючи протоколи, постанови з життя громад. Але багато громад не одгукнулося на цей заклик.

Редакція „Вісника“ ще раз нагадує громадам, окремим воякам, що їх обов'язок підтримувати „Вісник“, надсилаючи матеріали (статті, замітки і т. п.) і поширюючи серед війська семью передплатників.

Кожна українська військова громада, кожен військовий комітет де є українці, і де, ще досі не виписали що тижневої газети

„ВІСНИК“

Українського Військового Генерального Комітету

мусять негайно прислати предплату, по адресі: Київ, Український Військовий Генеральний Комітет.

„Вісник“ друкує постанови, накази й иньші матеріали Генерального Комітету;

„Вісник“ широко освітлює українське, як військове життя на фронті і в тилу, так і взагалі політичне, та культурне та економічне життя України;

„Вісник“ дає широкі інформації і статі в справі українізації війська, та військової освіти;

„Вісник“ дає відповіді на всі запитання що до військових справ.

Умови предплати: на рік 9 карб., на півроку 5 карб., на 3 місяці 3 карб.

Редакція прохає надсилати статі і дописи про українське життя у війську.

ТЕРМІНОЛОГІЮ

граматичну, географічну та арифметичну можна добути в Т-ві Шкільної Освіти (Володимирська 42).

Од редакції „Вісника“.

Редакція прохає всіх передплатників, які вносять доплату на „Вісник“, зазначати свій старий № передплати.

Друкарня Української Центральної Ради.